

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

III. Ioan. Trithe. Abbas S. Iacobi Apostoli In Svbvrbio Herbipolensi, Ioanni
Brachio priori monasterij diuit Matthiæ Apostoli extra muros Treuirorum,
amico salutem & charitatem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

ipse meorum expecto veniam delictorum. Credite mihi, fratres, coram Christo Iesu & saluatore omnium vera dicenti: quoniam semper vobis peperimus & malefacta vestra quae in Deum commisistis & me nunquam effudi in lucem, indignum existimans, vt pastor mali aliquid etiam cum veritate de suis ouibus loqueretur. Hinc scio vobis audacia creuit, & temulentus contra nos pauper cornua sumpsit, vt de me fingeretis falsa, qui de vobis semper tacui vera. Satius ergo duxi monasterium dimittere, quam vestros mores improbos in capitulo patrum verbo vel scriptis accusare. Certus sum enim & nullatenus dubito, quoniam si causam vt est in notitiam patrum deduxissem qui apud Moguntiam in capite Septembris anni praesentis capitulum annale celebrarunt, & mea fuisset comprobata innocentia, & nullus vestrum deinceps in Spanheim remansisset. Vestrum coram hominibus libenter portari opprobrium, vt verum me Iesu Christi comprobarem discipulum. Arbitrabar enim melius vt vnus cederet multis, quam propter vnum multi despererentur. Dominus Iesus qui est iudex viuorum mortuorumque venturus, pro his contumelias & iniuriis, quas innocenter sustinui mercedem, mihi rependet supra quam ausim aut petere aut sperare non dubito. De caetero fratres secundum Dei timorem & vestris provideat conscientias, & talem super vos eligite pastorem, non qui prauis conueniat moribus, sed qui verbo & exemplo vos precedat in salutem. Duos scio inter vos principes factionum, quorum ad abbatiam vterque aspirat, alter vaticinio cuiusdam fatuelli sicuti omnes nouistis dudum animatus, alter vero in sua prudentia confusus. Deum non quarunt sed suae solariae carnis, quod ex vita vtriusque transacta facile comprobare potestis, ac deinceps non sine periculo experiemini. Hoc solum monuisse sufficiat, quanquam verear fardis narrare fabellam. Dominum Deum timeate, & eius obseruate mandata, ne peccatum accumulantes peccato, iram vobis duplicem in die reuelationis iusti iudicis thesaurizeris. Vindex enim est Dominus & suam longanimitatem in eos qui peccant & non egerunt poenitentiam, atrocitate poenarum compensat. Valet & rectum aliquando sapite. Ex Herbipoli vltima die mensis Octobris Anno 1306.

III.

IOAN. TRITHE. ABBAS S. IACOBI APOSTOLI IN SVBYREIO HERBIPOLENSIS, IOANNI BRACHIO PRIORI MONASTERII DNI MATTHIA APOSTOLI EXTRA MUROS TREVIRORUM, AMICO SALUTEM & CHARITATEM.

QUAM pendant cuncta sub ancipiti mortalia casu, si prius amice nescieras, Tritheimiana tibi nunc patefacit historia. Ego sum ille Tritheimius, abbas quondam Spanhemensis, quem docti simul & indocti tanquam oraculum Apollinis obseruabant, qui omnium ore laudatus, Butfeldianae congregationis videbar caput atque columnen. Magnum me aliquid existimabant Reges & Principes, Ecclesiarumque praesules ad famam nominis nostri concitati, me videre, me alloqui, ac suis interesse cupiebant archanis. Nomen Spanhemensis abbatis per omnium ora cum laude volabat, seque putabant felices viri magni & eruditi si quos in mei familiaritatem admisissim. Confluebant ad me non solum ex Germania tota viri doctissimi atque spectabiles multi, sed ex Italia quoque & tripartita Gallia plures principes quoque & pontifices ecclesiarum suis me literis atque muneribus visitabant. Hunc me talem in aestimatione hominum longe lateque habitum commouere quis potuerit miraris, vt locum quem scriptis & lucubrationibus insignem reddidi, fratres quoque meos, quos enutriui in Christo, vna cum illa preciosissima spellestilli voluminum, quam omni varietate scripturarum congregaui, dimitterem, & in obscurum paucissimis notum hunc me locum transferrem. Scripsimus tibi de mense Iulio prioris anni, propter quasdam iniurias nobis inuidia hostis antiqui factas in nauisem monasterii nostri Spanhemensis incidisse, quarum recordatione permoti dimisso ad tempus cenobio in Marchiam secessimus Brandenburgensem. Inde reuersi ad Neometim, tales amulorum inuenimus animos, quod satius videbatur nobis monasterium ex toto deferere, quam aecidia continua pulsante cum ingratis & perfidis diutius habitare. Ad pauperem, humilem sancti Iacobi abbatiam in suburbio ciuitatis Herbipolensis oblatam mihi per reuerendissimum antistitem Laurentium sciens & volens me contuli, plenamque inuilibus & vanis occupationibus Spanhemensem resignaui. Natus enim ad studia scripturarum institutioni meae conuenientem reperi locum, in quo paupertati quies cum tranquillitate coniungitur, & pax inopiam comitatur. Optime nouisti meam viuendi consuetudinem, quoniam haec multa quae suum vnquam nec magna, sed paucis semper & paruis vixi

ditate mihi, fratres, coram Christianis & de
vobis pepercimus & malefactis vestra que
in lucem, indignum existimus, ut pater
loqueretur. Hinc scio vobis, aut sciamus
t, vt de me fingeretis falsa, qui de vobis
mittere, quam vestros mores improbos
certus sum enim & nullatenus dubitavi
xissem qui apud Moguntiam in capite
brarunt, & mea fuisset comprobati
remanisset. Vestrum coram hominibus
Christi comprobare discipulum esse
am propter vnum multi desuperant,
orumque venturus, pro his contentis
mihī rependit supra quam aulim, vt
ndum Dei timorem & vestris procedentis
on qui prauis conueniat moribus, sed
nos scio inter vos principes factioem
io cuiusdam fatuelli sciti omnes nos
onfusus. Deum non querunt sed se
comprobare potestis, ac deinceps non
fficiat, quanquam vereat factis narre
eruate mandata, ne peccatum accedat
tionis iusti iudicis thesaurizetis. Vnde
eos qui peccant & non egent potius
& rectum aliquando sapite. Ea Herodotus

I APOSTOLI IN SVBVARIO
Matthia Apostoli extra muros Tru-
& charitatem.

Italia casu, si prius amice nec scieras. Tibe
in ille Trithemius, abbas quondam
nam oraculum Apollinis obsecravit, qu
ationis videbar caput atque columnen. Ma
cipies, Ecclesiarumque peccatiles ad fan
ai, ac suis interesse cupiebant archibus. No
cum laude volabat, seque putabant
tem admisissem. Confluebant ad me
spectabiles multi, sed ex Italia quoque
ifices ecclesiarum suis me literis approp
natione hominum longe lateque habent
quem scriptis & lucubrationibus indiget
Christo, vna cum illa preciosissima
urarum congregavi, dimiterem, & ob
transferrem. Scripsimus tibi de monachis
uidia hostis antiqui factas in manu
im recordatione permoti dimissis ad
nburgensem. Inde reuersi ad Neocoma
tius videbatur nobis non austerum
ingratis & perfidis diuitius habitare. Ad
varbio ciuitatis Herbiopolensis oblatum
m sciens & volens me contuli, plenam
m resignaui. Natus enim ad Hadria
peri locum, in quo patravati quies
nitatur. Optime nouisti meam videri
quam nec magna, sed paucis semper de

tis vixi contentus. Oblatas pingues locupletesque abbatias plures contempsi, scietis in
multa rerum abundantia, multas esse turbationes, meo quoque nihil adeo contrarium
proposito, quam rebus immergi temporalibus & nullam ad salutis studia superesse quietē.
Scio enim qui dixit: Tranquillam & vacuam curis sapientia mentē Imbuit, & placidi pe-
ctoris hospes erit. Eram propterea familiari paupertate contentus, & spretis mundi pom-
pis atq; diuitiis, latere in Spanhemensi tugurio non recusabam. Vidit hoc *iudeus* & in-
uidit, existimansque aut principum me curis mancipandum, aut rebus necessario impli-
candum terrenis, totū perfidiae suae venenum in pauperem humilemque parauit. Ab annis
retro duodecim fratrum quorundam in fecerat corda, male partibus fauentium principis
serenissimi comitis Palatini, quorum machinatione occulta in nos tandem prauidorum
10 surrexit inuidia. Palatini principis in me fauor Cynonotorum auxit inuidiam, quorum la-
rentis odii causam disparis potentiae consideratio dedit. Videbant me inter secretos pe-
runque admissum, diuique munificentia Iouis honoratum & tabescebat, plusquam fuit
emolumenti somniantes. Quam diu stetit Leo robustus in flore, nihil catelli audebant,
sed operiebantur tempus, quo possent super innocentem suam exercere maliciam. Venit
illa dies prauis optata blasphemis, qua improbi raptores totum Palatini turbantes princi-
patum rapinis incendioque vastarunt, neque monasteriis neque Dei parentes Ecclesiis, se non
Christianos sed Turcas potius exhibuerunt infideles. Interea fortissimus leo persequente
aquila totius imperij viribus grauissime fatigatus, non paruum cepit sentire detri-
mentum, vt fides multorum probaretur. Prostratum e caelo tonem extinctumque subito leo-
nem multi putabant, & qui prius metu non charitate videbantur amici, in aduersis con-
20 stitutum principem mansuetissimum deserentes cum aduersariis senserunt, iuxta vulga-
tum illud apud Graecos prouerbum: *Απὸς πείνης πῆξ ἀνὴρ ἐπιλύεται*, ita nos cum illo cecidi-
mus omnes. Hinc temeritatis ausum inuidia sumpsit, pauperemque me & innocuum
Trithemium carpsit, oportunitatem nacta diutius optatam, qua se inter cuius iactaret
potentem. Me namque apud Budoras cum sacratissimo principe moram agente, Cy-
nonotorum satellites principis, ad quorundam fratrum meorum instantiam, qui fue-
runt in scelere deprehensi, monasterium intrantes, quosdam e familia, qui factum no-
tauerant, ceperunt, spoliatoque sub immunitate ecclesiastica rebus omnibus & ianuis
30 fractis in vincula coniecerunt. Haec mihi Budorim nunciata non mediocriter displicue-
runt, propterea quod in odium mei facta considerabam, veritus quod accidit, ne purita-
tem mei nominis apud ignaros veritatis in aliquo laedere posset. Constitui ergo penes me,
non prius redire ad monasterium, quam patrata iniuria causam iustitia vindicarem.
Mansi autem foris mensibus decem & octo, memoria facti, vt mihi visum est, ratio-
ne commorus, & quanto diutius, tanto nausea reuertendi maior me inuadere cepit.
Sane non parum ad cedendum me fratrum meorum ingratitude permouit, quam sa-
pe quidem grauer expertus, verecundia prohibente in lucem facere non volui, melius
iudicans, vt iniuriam paterer, quam multitudinem cum veritate licet diffamarem. Man-
40 eant occasiones mei recessus Deo commissa, & quantum ad me pertinet silentio tecta,
quarum notitia scandalum potius induceret auditoribus, quam adificationem. Crede
mihi velim amice, quoniam nisi graues fuissent iniuriae, & nimium discessus mei rationa-
bilis causa, monasterium meum, cui annis praefui tribus & viginti cum sollicitudine
maxima, bibliothecam quoque preciosissimam non resignassem. Nihil Deus permit-
tit sine causa. Quis scit si me in alium transferri voluit locum. Scio equidem non paucos
mirari, quod abbatiam dimisi Spanhemensem, quam libris & structuris effeci pulcherrimam, vlt;
50 adeo, vt in tota Germania nunquam reperitur bibliotheca, in qua tot habeant
Bibliotheca Spanhem.
tura in omni scientia scripturarum noua simul & antiqua volumina preciosa atque rari-
sima, non solum Latina, sed Hebraica quoque, & Graeca, caractere scripta vetustissimo. Na
vt vidisti plus quam duo voluminum millia ex diuersis mundi regnis rara & antiquissima
cōportauit, quae omnia cum aedificiis & reb' variis amore pacis dimisi. Si quis ex eorum
60 amissione dolor animum pulsare cepisset, mortis mihi similitudinem formauit, qua non
solum obliuione librorum, sine quibus aliquando viuere non potui, sed etiam con-
temptrum (vt dixerim ita) mihi metipsi persuasi. Magno fateor bibliothecae quōdam tene-
bar amore, & cunctis mundi opib' libros meos anteferebam: sed posteaquam rerum mu-
tationem perpendi adesse mearū, omnia quae prius amaueram stercoreis aestimatione con-
tempsi, animoque imperaui meo, nihil praeter seipsum deinceps suū credere, & quae in mor-
te necessario esset relicturus, multo magis viuens in carne disceret non amare. Semel me
vana mundi confidētia decepit, qua rufus monachorū fauorem esse putabā, blandimenta

nobiliū duxi honorem, & quicquid offerebat fortuna placens arbitrabar aeternum. Non adiciet ut me secundo contristet, quoniam expertus iam didici rebus non fidere vanis, & quod spes hominum falsa semper in tribulatione deficiat. Certis ne homo, quoniam parua necat morfu spaciousum vipera taurum, & monachi latentes in occulto pastoris labefactant imperium. Gutta cauat lapidem non vi sed saepe cadendo: & saepe rectorem humilissimam turba deiecit superbam. A multis quidem annis improbitatis seminarium pullulare cepit quorundam inuidia fratrum, quos publici criminis olim tenebat infamia: tam est periculosum rectori contumaces plectere fontes, qui meritas adscribunt iniuriarum poenas, semper operientes silentio tempus, quo corripientem perdant censorem. Sed Dominus Iesus posuit omnem, qui pacem cordi meo dabit in tempore oportuno, & occulta mortalium iudicaturus producat in lucem. Cuius misericordiam ut ores pro me te etiam atque etiam rogo. Vale. Ex monasterio meo praefato Herbipoli vltima die mensis Octobris. Anno Christianorum M.D.VI.

III.

IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII S. IACOBI HERBIP.

* Manthal.

Ioanni Gosfrido pastori ecclesie vallis virorum * Saluem.

QVOD me fraterno prosequaris amore, satis habeo manifestum; & ideo dissimulare non potui, nec debui forsitan, quo minus tibi omnem rerum seriem mearum innotescerent. Vera namque amicitia Christi confirmata dilectione, nihil accidentis fortunae celare consuevit amicis, ut si prouenerint secunda, congaudeat, sin vero contraria, patienti amico compatiatur. Causas diuturnae peregrinationis meae a monasterio Spanhemense, notas tibi non scribo, sed quoniam amulorum iniuria motus tandem prouiderim meis. Quid ni facerem tam insigni praeter meritum contumelia suscepta? Necessarium fuit mihi pacem non aspernari oblatam, & quae negabatur a propriis amplecti cum alienis. Enimvero quae hodie sit facies obseruantiae regularis monachorum in Spanheim, qualisque fuerit olim me praesente, vicinus ignorare non potes, & quanta mihi dudum in gratitudinis exhibuerint signa probe cognouisti. Quid deinceps facerem cum ingratis hominibus, qui nihil minus quam spiritualia curant, nihilque studiosius quam carnalia sectantur. Maximis me curis & laboribus pro eorum commoditate per annos iam tres & viginti continuos afflxi, vides quam reporto mercedem. Aduersum nos cum amulis potentiores inter eos sentientes, piensissimum in nos ducem concitarunt, mendacio fraudeque usi & dolo, donec pro veris falsa persuadentes efficerent quod dudum cogitarunt. Ad tempus monasterio duximus cedendum, ut saniori consilio non deesset oportunitas, qua meritas daret inuidia poenas. Nouem in Marchia Brandenburgerum commorati mensibus, certo putabamus futurum, ut suum temeritas mutaret consilium, & fratres malorum saltem innoxij principis animum conuenirent. Interea nos ad monasterium per literas reuenteremur saepius rogauerunt: Ducem vero quem nobis inconsulto mendacio reddiderant in sensum, verecundia moti atque pauore in contrariam suadere sententiam contempserunt. Reuersi tandem Budoras, ad nos euocauimus priorem, a quo relatione confucta perceperimus omnia esse pacata, & nihil penitus verendum: omnesque non solum vicinos & fratres, verum & ducem cum suis orare Cynonotis, ut ad cenobium quantoties rediremus. Persuasit nobis tandem animumque induximus redeundi, annali mox celebrato capitulo, quod in capite Septembris apud Moguntiam instabat seruandum. His auditis latum se fingens abcessit, mactus corde reuera, quia certi sumus illum ad Spanheim reditum nostrum semper horruisse potius quam optasse. Nisi enim nos fallat opinio, spem illi Abbatiae imago 26. in refectorio dedit depicta. Recedente autem priore, mox nobis per Ioannem Damium innotuit, qualia Moguntiae in monte S. Iacobi per manus cuiusdam monachi cenobii sancti Ioannis Rinckaugiensis Petri Sarpionis eulogia scribi nomine totius conuentus Spanhemensis fecisset, quae tamen ipsius referentis cautione intercepta ad manus nostras minime venerunt. Hac perfidia nostrorum cognita, firmo statuimus consilio, ad Spanheim deinceps minime reuertendum, nullisque cedendum suasionibus hominum in hac parte quorumcumque. Vere in me completum est illud Christi in Euangelio, quoniam erunt inimici hominis domestici eius. O claustralium memoria beneficiorum breuis, quoniam parua in monachis fides, non Deum sed semetipsos quaerentium. Quis credidisset Tritheium abbatem subditis pius semper, & nulli onerosum,

Matth. 10.